

קניין תורה

יו"ל ע"י ועד מפעל התורה "תורתך שעשועי" דק"ק תולדות אהרן
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

עיונים והארות בסדר לימוד ושינון 'עמוד היום' • עמוד הש"ס לשבוע הבעל"ט: גזיר מא. - מד. • פרשת תולדות תשפ"ג

לשלח השבת

הרב יאיר וויינשטאק

הרבש"ע הכניס לי את המחשבה!

הייתי עדיין אברך צעיר מטופל בילדים קטנים כאשר זוגתי החלה לסבול כאבים חזקים בצד ימין של הבטן. כאשר התחזקו הכאבים נסענו לבית חולים. היא עברה בדיקות והרופאים לא מצאו שום דבר ושחררו אותה הביתה.

פעם אחת לביל שבת נחתה עליה - ללא כל התראה מוקדמת - התקפת כאבים עזה. הכאבים היו בלתי נסבלים וכיון שלא נותרה בפנינו ברירה נסענו לבית חולים. הרופאים בדקו ביסודיות ושוב לא גילו כלום. כיון שכך פתחו את התיקים הרפואיים שלה ונוכחו לראות כי כמה פעמים כבר היתה כאן בבית החולים, נבדקה ולא עלו על שום דבר. אלא שההתקפות חוזרות. אי לכך, החליטו הרופאים, אי אפשר לשחרר אותה עוד פעם בלא כלום. חייבים לאשפז אותה לצורך מעקב ובדיקות.

ביום ראשון בבוקר באתי לבית החולים, והרופאים הודיעו לי כי בדעתם לנתח אותה. אמנם לא רואים בבדיקות שום דבר, אך כיון שההתקפות חוזרות ונשנות, אי אפשר להשאיר אותה במצב כזה.

"יש לי רב ובלעדיו אני לא עושה שום דבר", הצהרתי בתקיפות.

לרופאים זה לא היה מושג זר. הם כבר הורגלו באנשים מהציבור החרדי הסרים למשמעתם של רבנים ולא עושים צעד קטן כגדול ללא הוראה מפורשת מפייהם. בכל זאת, ביקשו ממני לחתום על מסמך שמרשה להם לנתח. הם הבטיחו לי חגיגית כי עד מחר, ביום שני בשעה 11 לפני הצהריים הם לא יעשו שום דבר. "כלומר, עד יום שני בשעה 11 אתה יכול להתחרט מחתימתך וברגע האחרון לומר שהרב לא מרשה ואז לא נעשה לה כלום, אבל על הספק שכן תביא תשובה חיובית מהרב, אנחנו רוצים להכין אותה כבר מהלילה לניתוח, היא צריכה להיות בצום ואת זה אי אפשר לדחות".

חתמתי להם על מסמך ונסעתי לירושלים להתייעץ עם מורי ורבי הצדיק רבי אשר פריינד זצוק"ל. באותן שנים לא היה קשר טלפוני קל כבימינו. בכל פעם שרצו לדבר עם ר' אשר היה צורך להתקשר לשכנו הרה"ח ר' חיים משה קופר ז"ל שהתגורר בבנין הסמוך ברחוב דון יוסף הנשיא.

אני בא לביתו ושם מתברר לי להוותי שהוא נסע לבני ברק. באותן שנים הוא היה נוסע הרבה לבני ברק, בהסעה הציבורית. חזרתי לבני ברק וכל ראשי תפוס במחשבה אחת: איך אני משיג את ר' אשר.

הגעתי הביתה ועמדתי לקחת את אחד מילדי לתל אביב לבית חמותי. אני מהלך ברחוב ירושלים ודוחף את העגלה. פתאום, מי בא לקראתי אם לא ר' אשר!...

ניגשתי אליו מתוך תחושת הקלה וסיפרתי לו את כל

חדושתא דאורייתא

נערך ע"י הרה"ג ר' נתן גוטליב מרי"צ בהעדה החרדית ומרבני קהילתנו הק'

בירור המנהג:

מנהג 'דרשה געשאנק' לחתן וכלה ע"פ הזוהר הקדוש

המקור במשנה ■ דברי הזוהר ■ טעם התשב"ץ ■ מה הקשר ל'דרשה'?

בזמן המשנה נהגו לתת מתנות על דעת שיחזיר להם:

בזמן המשנה נהגו לתת מתנות להחתן ונקרא "שושבינות", אבל נתנו זאת על דעת שהחתן יחזיר להם מתנות בשעת נישואיהם כמפורש במס' בבא בתרא (פ"ט מ"ד).

וכ"כ הרמב"ם (הל' זכיה ומתנה פ"ו ה"א) וז"ל, מנהג פשוט ברוב המדינות שבזמן שישא אדם אשה משלחין לו ריעיו ומיודעיו מעות, ואלו המעות שמשלחין נקראין "שושבינות", ואותם ששלחו המעות ואוכלין ושותין עם החתן נקראים "שושבינין".

השושבינות אינה מתנה גמורה, והדברים ידועים שלא שלח זה, אלא מפני שבדעתו היה שאם ישא הוא אשה, יחזור וישלח לו כמו ששלח לו, לפיכך אם נשא זה אשה ולא החזיר לו השושבינות, הרי זה תובעו בדין ומוציא ממנו עכ"ל.

והעתיקו המחבר באבן העזר סי' ס', וכתב שכהיום לא נהגו כן.

מתנות על פי הזוה"ק:

אך מצינו בזה"ק (פ' רצ"א קמט.) שהיה מנהגם שכל אלו שאכלו בסעודת חתן וכלה, נתנו להם מתנות ^(א).

וכן בזה"ק (פ' אמור צ"ג) שנהגין ליתן מתנות להכלה ^(ב).

וטעם המנהג כיון שקבעו חז"ל שכל הנהגה מסעודת חתן חייב לשמחו (ברכות ה'), וכיון שאין כל אחד מסוגל לשמח החתן נהגו ליתן מתנות שזה ודאי יועיל לשמחו, וכ"כ בספר קרבן העני (פ' תצא) ^(ג), וכ"כ בתשובות והנהגות (ח"ג סי' תד) ^(ד).

מה מלך שולחין לו מנות:

ובתשב"ץ (קטן סי' תסה) כתב חז"ל, מה מלך שולחין לו מנות, אף חתן שולחין לו מנות עכ"ל.

ומשמע שהטעם שנהגו לתת מתנות להחתן הוא מפני כבודו הדומה למלך.

דורן דרשה:

והנה בדברי אחרונים רואין שנהגו לתת המתנות אחר שדרש החתן, ולכן נקרא "דורן דרשה" (דרשה גשאנק) כמפורש בלשון הב"ח (אהע"ז סי' סב סעיף ח) וז"ל, עיקר הקהל באים לסעודה לכבוד הדרשה שדורש החתן, ומרבים במתנות להחתן אחר הדרשה עכ"ל.

א. איתא שם, דאורחא דילן דכל אינון דאכלי לפתורא דחתן וכלה, כלהו יתבי נבוכון ומתנן לון, פ"י כל אלו שאכלו על שלחן חתן וכלה נותנין להם אוצרות ומתנות.

ב. איתא שם, ועל דא אתקרי (בכסת ישראל) כלה כלולא, ככלה דכלהו מומנן לה מאנין וחולקין ותכשיטין, פ"י כמו הכלה שכולן מומנים לה כלים ומתנות ותכשיטין. ויש לציין שמפני דברי הוזה"ק בפי' אמור יש מקומות שנהגו ליתן כל המתנות להכלה, וכמו שהביא בטעמי המנהגים (אות התקפג).

ג. וכתב שם עוד שיש שהקפידו שצד הכלה נותנין הסעודה לחתונה כדי שלא להכשיל האנשים שנהגו בסעודת הנישואין ואין משמחין שהרי לא אמרו חז"ל רק הנהגה מסעודת חתן ע"ש, ודבריו הם חידוש גדול, שהרי מסתבר שכונת חז"ל בסעודת הסעודה שנערך לכבוד החתן ולא משנה מי משלם הסעודה.

ד. ז"ל שם, נהגו לתת דורן לחתן, ובפשוטו הטעם שהנהגה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בחמשה קלות, ועל כן נהגו שנותנים לחתן דורן ובוה משמחים אותו.

ובכ"כ המגן אברהם (סי' שו סקט"ו) שנוהגין ליתן מתנה לחתן הדורש.

כדי שלא יהא חרפה וכלימה לחתן וכלה לקבל, נתנו לזה שם דרשה גישאנק:

ובספר ילקוט אברהם להג"ר אברהם ליפשיץ ז"ל תלמיד המנחת אלעזר (אהע"ז סי' סה) כתב וז"ל, מקדמת דנא מנהג ישראל קדושים ליתן דרשה גישאנק להחתן וכלה, דבר זה מפורש בזה"ק פ' ויצא, וכדי שלא יהא חרפה וכלימה לחתן וכלה לקבל, נתנו לזה שם דרשה גישאנק, דעל פי רוב אומר החתן איזה דברי תורה בשעת הסעודה.

הן בעה"ר בטלו מנהג קדושים הנוכר, ואין מקיימין מנהג זה רק אצל הצדיקים ויחידי סגולה, וידעתי כי הצדיקים ואנשי מעשה נוהגים אפי' לא באו בעצמם על החתונה, אעפ"כ שולחים דרשה גישאנק כדי שלא יבטל ח"ו מנהג הקדוש הזה עכ"ל^(ט).

משום חשש שונא מתנות:

ויש ליתן טעם נוסף שנהגו ליתן המתנות על הדרשה כדי שלא יהא חשש להחתן לקבל המתנה משום "שונא מתנות יחיה" (משלי טו כז), ולכן נתנו המתנות כשכר על הדרש שדרש החתן להמסובים^(י).

כיון שנותנו לתועלת עצמו:

ובעיקר הענין יש לומר טעם נוסף שאין בזה חשש משום שונא מתנות, כיון שנותנו לתועלת עצמו כדי שלא יכשל באיסור נהנה מסעודת חתן ואינו משמחו, אין בזה חשש שונא מתנות.

כמו שאין חשש לקבל מעות צדקה מפני שונא מתנות, כיון שהנותן צדקה נותנו לתועלת עצמו כדי לקיים מצוה צדקה^(י).

להכריז על הנותן מתנות:

ואצל כמה גדולי הצדיקים נהגו להכריז על אלו הנותנים מתנות לחתן דרשה גשאנק, צד החתן וצד הכלה כמו שכתב בשלחן העזר (סי' ט סעיף ב).

וטעם הפשוט של המנהג כדי לעורר המסובים להתחייב לתת מתנות ולשמח החתן והכלה, אבל היה בזה גם ענינים וסודות^(י).

מתנה לחתן בשבת:

והנה בענין נתינת מתנה לחתן בשבת כתב המג"א שם לפקפק כיון שאין נותנים מתנה בשבת רק לצורך מצוה, כיון שחשיב כמקח וממכר, וז"ל, צריך עיון מה שנוהגין ליתן במתנה כלים לחתן הדורש בשבת עכ"ל. אבל האליה רבה (סי' שו סקט"ט) כתב ליישב תמיהת המג"א וז"ל, ונראה דחשיבין נמי צורך מצוה להגדיל כבוד התורה, ולשמח חתן וכלה, ולפעמים הם עניים עכ"ל^(י).

ואגב משמע מלשונם שהטעם שנהגו לתת אחר דרשת החתן כדי להוסיף גם לייקר כבוד התורה, מלבד הענין של שמחת חתן וכלה.

אמרתי להתיר לשלוח לחתן ביום חתונתו בשבת נרות כסף לדורן דרשה כנהוג:

ודבר חידוש מצינו להגאון רבי עקיבא איגר בחידושי הש"ס (שבת ט) על מה שכתבו שם התוס' (ד"ה לא) שמותר לשלוח ביום-ט מתנה כלי שמלאכתו לאיסור, שנתנת מתנה חשיב טלטול לצורך גופו.

וכתב וז"ל, מדברי תוס' אמרתי להתיר לשלוח לחתן ביום חתונתו בשבת נרות כסף שלא הדליקו בו באותו שבת (לדורן דרשה כנהוג), דמשום שמחת החתן מקרי צורך גופו עכ"ל.

והנה לכאורה רואין מדברי רבי עקיבא איגר שלא חשש לדעת המג"א, אבל יש מתרצין שלא התיר רבי עקיבא איגר רק כשחל יום חתונתו בשבת כמדויק בלשוננו, ואז יש מצות שמחת חתן וכלה וחשיב צורך מצוה, ומה שאסר המג"א היינו בשבת שאחר החתונה, שאז לא שייך כל המצוה לשמח החתן.

לייכטער חשיב מוקצה מחמת חסרון כיס:

אך על עצם דברי רבי עקיבא איגר שהתיר לשלוח לייכטער - פמוטות בשבת שחשיב צורך גופו, יש שעוררו שחשיב כמקצה מחמת חסרון כיס כיון שמקפידין עליהם ומוקצה מחמת חסרון כיס אסור גם לצורך גופו^(י).

ה. ובתשובות והנהגות שם כתב טעם אחר וז"ל, ויסוד המנהג לתת לחתן דורון מבואר כבר בזה"ק, ונהגו מקדמת דנא לקרוא המתנה "דורון דרשה", ועיקרו שהחתן אינו שש לדרוש כשיש לפניו רבנים חשובים עמו בשלחן, שגראה כחוסר דרך ארץ לדרב בפניהם, ע"כ נהגו לתת לו הדורון כדי שיהא לו תירוצן שקיבל על כך כסף ועכ"פ שיוכל להתחיל בדרשה עכ"ל.

ו. ומטעם זה נהגו גם בשמחת בר מצוה ליתן דורן דרשה, כדי שלא יהא חשש לקבל מתנות אלא שכר על הדרשה.

ז. כ"כ החיד"א בשו"ת חיים שאל (ח"א סי' עד אות מב) לענין צדקה וז"ל, במצות צדקה אין לחוש לעני המקבל משום שונוא מתנות, דכיון דשכר הנותן צדקה הוא גדול יתר מאד והוא תועלת נפשי, אין למקבל לחוש, דהוא ערשה לזכות נפשו ולקיים מצוה עכ"ל.

ח. כמו שכתב הגה"ק המנחת אלעזר בדברי תורה (מהדור"ק אות ז) ע"ש.

ט. והבית מאיר (אהע"ז סי' מה) השיג על המג"א, והעלה שמותר ליתן מתנה בשבת, שלא נאסר רק מקח וממכר ולא מתנה.

י. כן מפורש בחזו"א (סי' מד סק"ג).

ההתרחשות. הוא כבר ידע חלק מן הדברים משיחות שקיימו קודם. כעת נענה והגיב, "אני רואה שאתה הולך לקחת את הילד לבית חמיק בתל אביב, סע לשם כעת. כשתחזור תבוא אלי בלילה לבית של משפחת זילברשטיין ושם נדבר". בבית משפחה פלוגית היה מקבל קהל בשהותו בבני ברק.

באתי לשם בלילה. תור ארוך של אנשים ישוב שם שהמתינו להיכנס אליו. כאשר נכנסתי לחדר של ר' אשר והתחלתי לשאול אותו מה לעשות עם אשתי, לנתח? לא לנתח? במקום לענות לי, פנה אלי, "יש כאן נערה מבוגרת בת 28 שעדיין לא מצאה את בן זוגה, למה אתה לא דואג לה לשידוך?"

לא הבנתי, ופניתי אליו בכאב: מה רוצים ממני? אני שרוי בצרה צרורה עם זוגתי. אשתי מונחת בבית החולים עם כאבים חזקים חסרי פשר. איני יודע אם לנתח אותה אם לא. ועוד תובעים ממני לדאוג לאשה זקנה...

המדוברת נכחה בחדרו, וכאשר שמעה את טענתי אמרה לי בתקיפות: "כן! אדרבה, בגלל שיש לך צרה, כדאי שתדאג לי קודם. המתפלל על חבירו הוא נענה תחילה".

ר' אשר פונה אלי ואומר: "אתה שומע מה שהיא אומרת? ככה זה!"

"טוב", שאלתי, "ומה לעשות עם אשתי?"

הוא שמע את דברי וענה לי דברים בעלמא. לא תשובה ברורה.

הזמן עבר ויצאתי מחדרו בלי הוראה מעשית.

בשעה 10 בלילה ר' אשר סיים לקבל קהל, הוא קם ממקומו ואמר שכעת עליו לנסוע לבקר בבית חתנו ובתו המתגוררים בתל אביב.

יצאנו, כמה מתלמידיו של ר' אשר, מדיירתה של משפחת זילברשטיין והתלוונו אל ר' אשר בדרכו לתל אביב. הוא דיבר איתנו בדרך על עניינים שונים, אך לא הייתי מסוגל להתרכז בדבריו כיון שהייתי 'על קוצים'.

ירדנו בתחנה המרכזית ומשם הלכנו כולנו לבית בתו שהיה במרחק של כרבע שעה הליכה משם. זכורני שבדרך הציע לי רעיון מקורי לפרנסה. לעקוב אחרי מודעות אירוסין, ולהתקשר להורים של הכלות, להציע להם לקנות עבורם ש"ס לחתנים. כדי להרוויח דמי תיווך... באותם ימים הרבה אנשים באמת לא ידעו איך ניגשים לקניית ש"ס לחתנים והיו שמחים לשלם כמה גרושים למישהו שיפטור אותם מעולו של ענין זה...

באמצע רחוב יבנה, פתאום הוא נעצר ואומר לי: אתה יודע מה יש לאשתך? אני אגיד לך. יש לה דלקת התוספתן, אפנדיציט. אלא שכל תוספתן מודלק קופץ החוצה ממקומו, ואז נוצרת סביבו דלקת עם מוגלה שרואים אותה בבדיקות דם לפי ספירת לויקוציטים גבוהה, ואילו אצל אשתך התוספתן כלוא במקומו ולכן מפעם לפעם מתהווה קצת דלקת מסביב שעושה לה כאבים חזקים, אבל בבדיקות לא רואים את זה. תן להם שינתחו אותה ויציאו לה את המעי העיוור, והכל יבוא על מקומו בשלום.

לא יכולתי לכבוש את תמיהתי. "אז למה ענית לי רק עכשיו, למה אתה מחזיק אותי כל כך הרבה שעות במתח ובלי הוראה ברורה מה לעשות?" היינו מדברים אליו בסגנון של רעות, כדבר איש אל רעהו. הוא לא סבל סגנון דיבור כמו של תלמידים אל רבם. זו היתה מהמעלות המיוחדות שבו.

תשובתו הייתה כהאי לישאנ: וכי רופא אני? וכי בדקתי את אשתך וראיתי מה הבעיה שלה? אתה בלבדלת לי את המוח עם דברי הרופאים והלכת בטבע. בטבע אני לא יודע כלום, אבל עכשיו הרבש"ע הכניס לי את המחשבה, שזה מה שיש לה, ושיעשו ניתוח והכל יהיה בסדר."

אין שמחה בהתרת הספיקות. עזובתי את המקום בהקלה גדולה, ונוכחתי בסיפור מעשה שהיה לי אתו לפני כמה שנים כשעמדתי על סף האירוסין שלי...

כבחרו בעונת השידוכים הוצעה לי את זוגתי. ר' אשר הודיע אותי בדיוק מה לדבר ומה לשאול בהצעת השידוך. אחר כך באתי אליו, הוא שכב במיטה ונח וכך דיבר אתי, בתוך כך אמר לי "דאס איז דיינס". זה היוווג שלך.

שערים המצוינים בהלכה

נערך ע"י הרב"ג ר' נתן גוטליב מ"צ בהעדה החרדית ומרבני קהילתנו הק'

שאלות ותשובות למערכת

ונפטר בבהמ"ז לכל הדיעות.

המנהג שלא לאכול בשר ביום רביעי בשבת:

שאלה: אצל אבי שליט"א נוהגין שלא לאכול בשר כל יום רביעי ורציתי לדעת המקור והאם יש חיוב עלי להתנהג כן גם אחר נישואין.

תשובה: הש"ח הק' (במס' שבתות פ' נר מצוה אות יב) הביא העובדא שאירע עם המקובל הק' רבי שלמה אלקבץ ז"ע בליל שבתות שנתגלתה אליהם השכינה הק' והודיעה להם צערה הגדול אחר חורבן בית מקדשנו ועמד ותיקן כמה תקנות ח"ל, ואחד מהן, שיהיה יום רביעי כולו לזכר החורבן, ושלא נאכל בשר ולא נשתה יין ליל ויומו כל כ"ד שעות, אם לא יהיה בסעודת מצוה או אכסניא או הולך בדרך ע"ל ולכן יש שנהגו שלא לאכול בשר ביום רביעי מפני זכר לחורבן.

ולענין חיוב ליזהר לאחר הנישואין, אם נהג עצמו שלא לאכול בשר ביום רביעי גם כשלא היה בבית הוריו, חשיב עליו כנדר, אבל אם אכל בבית אחרים ורק בבית אביו לא אכל לא חשיב כנדר.^א

לברר מחיר אצל חנות כשאין בדעתו לקנות שם:

שאלה: ברצותי לקנות חפץ מסוים לביתי, רציתי מקודם להכנס לכמה בתי מסחר לברר את מחירם, אך לא ידעתי מתי מותר ומתי לא.

תשובה: נכון שאסור לעשות כן משום שגורם צער לחמוכר, שחושב שיקנו אצלו ואח"כ אינו קונה.^א ודוקא במוכר ישראל אבל מוכר נכרי מותר שאין איסור לגרום צער לנכרי.

ולכאורה מותר הדבר גם כשיש מוכר ישראל אך אינו בעל הבית, ואינו מקבל ריוח מכל מכירה, שאז נמצא שאין גורם לו צער כשלא קונה ממנו לבסוף.^ב

החשש שצריך ברכה אחרונה על יין של קידוש:

שאלה: שמעתי שיש חוששין שהמקדש קודם סעודת שבת צריך לברך ברכה אחרונה על היין של קידוש, האם הדבר הנכון.

תשובה: כ"כ הביה"ל סי' קעד (סעיף ו' ד"ה וכן) שיש מחמירין שצריך לברך ברכה אחרונה על היין של קידוש ולכן נכון שיכוין כשמברך בהמ"ז לפטור היין של קידוש, שאם בירך אחר שתיית היין בהמ"ז מועיל ויוצא בדיעבד.

וכמודומה שאין נוהגין כל כך על זה ואולי זה מחסרון ידיעה, אבל אפשר גם לעשות תנאי פעם אחת שהברכת המזון שמברך אחר סעודת שבת יחול גם על היין ששותה בשעת הקידוש.

וכן יש לציין שהנהגה לשתות יין בתוך סעודת שבת, אין צריך לזה שכיון שיין הקידוש פוטר היין ששותה בתוך הסעודה, נטפל יין הקידוש לסעודה

א. כן הביא הפתחי תשובה ב"ד סי' ר"ד (סק"ה), וכן פסק בש"ת מנחת יצחק (ח"ג סי' קמד).

ב. כמבואר בחרי"מ סי' רכח (סעיף ד).

ג. ויש מקילים בכל אופן כיון שבעלי החנויות רגילים לזה שמברכים מחירים ואין קונים, אבל למעשה נכון להחמיר שקשה לקבוע דבר זה.

אני חוזר הביתה ובדרך פתאום מתהפכת לי המחשבה: "לא! אני לא רוצה את השידוך הזה".

זה היה בתאריך כ"א אב. יום ההילולא של הרבי מבעלזא זי"ע א.

הגעתי לבני ברק לבית הורי לאחר נסיעה ארוכה ומייגעת, ותיכף ומיד אני עושה את כל הדרך הארוכה מבני ברק לירושלים, לוקח קו 54 לתחנה המרכזית בתל אביב, ומשם בקו 405 לירושלים. לומר לר' אשר ששיניתי את דעתי. פגשתי אותו בשיבת "מדרש אברהם" ברוממה. הלכתי איתו משם הביתה ואמרתיו לו שנמלכתי ואיני רוצה את השידוך הזה.

- אמרתיו לך שזה שלך, זה הזיווג שלך.

- "לא". התנגדתי. "החלטתי שזה לא טוב. זה לא מתאים בשבילי".

- "שום דבר לא יעזור לך, זה שלך!" אמר ר' אשר בתוקף. - "אבל ר' אשר", התחלתי להתווכח. "שידוך זה לא איזה בקבוק חלב (זה היה לפני עידן שקיות החלב). החלב נמכר או בבקבוקי זכוכית בעלי פיה רחבה) מדובר כאן באשה שאני אצטורך לחיות איתה את למשך כל ימי חיי, והשידוך הזה לא נראה לי.

ור' אשר בשלו: "זה גורלך ולא תברח ממנו! אתה יודע מה? היום הרי זה כ"א באב, תעלה לציון של האדמו"ר הקדוש רבי אהרן מבעלזא זי"ע"א ותגיד שמה תהלים. מקפידטל א' עד כ"א, ובמוצאי שבת תלך כמתוכנן לבית הורי הכלה ותגמור את השידוך".

לא הייתי מרדן, ושמעתי בקולו. השתטחתי על ציונו של הרבי מבעלזא ומהר המנוחות נסעתי לבני ברק. באותו לילה נפגשתי כמתוכנן, למסור את דעת המשפחה שבמוצאי שבת נסגור את השידוך. עשיתי זאת מאד בקצרה, וקבענו לעשות 'ווארט' במוצאי שבת. אבל אבי ז"ל הרגיש "אז ס'אזי נישט", "דער בחור איז עפעס נישט צופרידן", משהו לא מרוצה. לא חי עם המצב כמו שצריך. כמה פעמים אמר לי, "אני מעולם לא הכרתי בן, גם אותך אני לא מכיר. אתה לא רוצה? עזוב!".

לא סיפרתי לו שר' אשר ממש כופה עלי את השידוך. רק עניתי שאני לא עוזב שום דבר.

בשבת התנהגתי כרגיל. אפילו למדתי בספ"ק נועם אלימלך ועוד ספרי חסידות שר' אשר הורה לי ללמוד כל שבת. במוצאי שבת נסענו לתל אביב ואבי רואה שוב את חוסר התלהבותי, ולפני שעולים על האוטובוס לתל אביב הוא פונה אלי: "אם אתה לא רוצה אתה לא חייב. לא נעשה את השידוך".

אבל הייתה לי הוראה מר' אשר... לא סיפרתי לו על המלחמות שלי במפנים, ובלעתי הכל בשתיקה.

אנחנו מגיעים לתל אביב. לפני שאנחנו עולים לבית הורי הכלה, אבי אומר לי בפעם השלישית, "אתה לא חייב לעשות שידוך שאינך רוצה בו".

נשאיתי בשלי. עלינו לבית המחותנים וגמרנו את השידוך למוזל טוב. פשוט כי האמנתי בר' אשר.

למחרת התהפכו בראשי כל המחשבות. המחשבות נגד השידוך השתלקו. העננה נעלמה, והשמש זרחה שוב בנפשי. באתי לבית ר' אשר וסיפרתי לו שבאתי בברית השידוכים ואני מרוצה מהשידוך. במקום היה נוכח הרה"ג יהודה פרוש שליט"א, מגדולי תלמידיו, שהיה מעורב בכל פרטי השידוך, וגם ביום ששי כאשר עדיין התנגדתי, והתקשרתי לבית ר' אשר לדבר על לבו שיסכים אתי, הוא היה המתווך ביני ובין ר' אשר בטלפון.

כעת לאחר שהכל הסתיים לטובה, ניגש רבי יהודה אל ר' אשר ושאל: מה קרה כאן? מהיכן צמחו הסתירות הללו? מהיכן הגיעו לראש מחשבות נגדיות, ומדוע הן התהפכו לאחר שבירת הצלחת?

רבי אשר ענה לו: ומדוע אינך מבין. "אס'ל איז א 'סאלדאט'", הוא חייל. מסתובב אצלי כבר שנה וחצי. פעם צריכים לנסות את החייל לדעת האם הוא אמיתי ורציני או שהוא מזויף. "החיל עבר את הבחינה!", סיים ר' אשר בחיכוך הפיקחי.

הרגשתי כי גם במשך הזמן עד שקבלתי את התשובה ההחלטית, הייתי נתון לבחינה נוספת... אך ב"ה עמדת

התחיל אתה קדוש או גמר אתה קדוש לומר קדושה עם הש"ץ:

שאלה: התפללתי שמו"ע בלחש ומיד כשהתחלתי ברכת אתה קדוש הגיע הש"ץ לקדושה, והיה לי ספק האם אפשר לומר קדושה עם הש"ץ כיון שכבר התחלתי אתה קדוש.

תשובה: גם כשהתחיל אתה קדוש אפשר לומר קדושה עם הש"ץ, וחוזר ומתחיל אתה קדוש, שהרי קדושה שייך לברכת אתה קדוש, אף שאומרים קדושה קודם ברכת אתה קדוש.

וגם באופן שכבר גמר ברכת אתה קדוש, אם עדיין לא התחיל אתה חונן, מסתבר שיכול לומר קדושה עם הש"ץ, ואחר הקדושה ממשיך אתה חונן.^א

ודוקא בדיעבד אבל לכתחילה ימתין קודם שמתחיל אתה קדוש, כדי שיוכל לומר קדושה עם הש"ץ במקומו.

שכח להזכיר רצה וכשרוצה לברך שנית כבר עבר שיעור עיכול:

שאלה: אחד שבירך בהמ"ז אחר סעודת ליל שב"ק, ושכח להזכיר רצה, ונמצא שצריך לברך שנית בהמ"ז ושהה מעט אחר בהמ"ז, וכשרצה לברך שנית בהמ"ז חשש שכבר עבר שיעור עיכול, האם יכול עדיין לברך בהמ"ז.

תשובה: לכאורה כיון שכבר נתעבל המזון אין יכול לברך בהמ"ז, אבל עדיין יש לפלפל בזה שהנה ידוע שיש חקירה על הדין שאם שכח להזכיר מעין המאורע בברכת המזון וצריך לחזור ולברך, האם הכוונה שחשיב כאילו לא בירך תחילה כלל כיון שחיסר מעין המאורע, או דילמא יצא עיקר חובת בהמ"ז, וצריך לברך שנית כדי להשלים מה שחיסר

ד. כמבואר בחרי"מ סי' רכח (סעיף ו) ח"ל, אם הוא דבר דאי בעי ליה לאסוקי אדעתיה שאינו עושה בשבילו, ומטעה עצמו שסובר שעושה בשבילו לכבודו, כגון שפעם בחבירו בדרך, וסובר זה שיצא לקראתו לכבודו, אין צריך להודיעו ע"ל.

ה. שהרי גם הש"ץ שטעה ואמר ברכת אתה קדוש קודם קדושה דעת כמה גדולי הפוסקים שיכול לומר שם קדושה כיון שעדיין לא התחיל אתה חונן ועדיין אפשר להשלים אמירת קדושה, וכ"פ בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' קלד).

להזכיר מעין המאורע.¹

ואם כן על הצד שצריך להשלים רק את שחיסר בהזכרת מעין המאורע יש לומר שכיון שצריך בהמ"ז בירך קודם שעבר שיעור עיכול וצריך רק להשלים מעין המאורע יכול להשלים אח"כ.

והרי זה דומה למי שהתחיל לברך בהמ"ז ונתעכל המזון באמצע בהמ"ז שבודאי יכל לגמור לברך, והוא הדין בזה.

אבל למעשה כיון שיש בזה ספק ויש חשש ספק ברכות יאכל כוית שנית וקודם יטול ידיים, ואח"כ יברך בהמ"ז.

ואגב בחקירה הנזכר תלוי נמי השאלה בדין יו"ט שחל בשבת ובירך בהמ"ז ושכח להזכיר רצה אבל אמר יעלה ויבוא, ובירך שנית ובפעם השניה שכח להזכיר יעלה ויבוא והזכיר רצה, האם צריך לברך פעם שלישית, שאם נאמר שצריך רק להשלים מה שחיסר כיון שכבר הזכיר שבת ויו"ט אין צריך לברך פעם שלישית, ולמעשה גם בזה יש לאכול כוית ולברך פעם שלישית.

| לברך ברכת הנהנין או בהמ"ז באמצע נהיגה:

שאלה: רציתי לברך, הנהגה רכב ולפעמים רוצה לטעום תוך כדי נהיגה האם יש היתר לברך בשעה שנוהג הרכב.

תשובה: לגבי ברכות קצרות כגון שהכל בורא נפשות וכו' נכון להמתין במקום שצריך בלא"ה לעצור בעמודי אור (רמזור - טרעפיק ליט) או פקק וכדו'. ואם אבל פת וצריך לברך בהמ"ז, אם יכול לעצור בשולי הדרך ולברך ודאי נכון לעשות כן.

אבל כשאין לו מקום לעצור, או אפילו יש לו מקום לעצור רק שממחר מאוד ולא יוכל להתרכז כל כך לברך בהמ"ז בכוונה, וכשיברך בנהיגה יוכל להתרכז יותר, מותר לברך בנהיגה.²

| עציץ של גפן להסמיך אצלו עציץ של אתרוג:

שאלה: יש לי בבית עציץ של גפן, וכן עציץ של אתרוג, ורציתי לדעת האם יש איזה חשש כלאים כשעומדים סמוכים זה אצל זה.

תשובה: איסור כלאי הכרם נוהג בגפן ותבואה או ירקות, אבל לא באילנות.³

ולכן אסור להסמיך עציץ של ירקות או עציץ של תבואה ליד עציץ של גפן, משום איסור כלאי הכרם,⁴ אבל עציץ של אילן מותר להסמיך ליד הגפן.

וגם האתרוג, אף שלענץ לקיטה דינו כירק שהולכין לפי שנת הלקיטה, מכל מקום לשאר דברים, דינו כאילן,⁵ ולכן מותר להסמיכו ליד הגפן.

1. בקצו"ש (סי' מז סקט"ז) עמד על חקירה זו, ומדייק מדברי שו"ע הרב (סי' קפח סעיף יד) שאם בירך בהמ"ז בשבת חנוכה, ושכח להזכיר רצה, וחתר לברך, אין צריך להזכיר שנית חנוכה, כיון שאינו חובה כל כך להזכיר חנוכה, וכבר הזכיר חנוכה כשיברך פעם הראשונה.

ובאמת יש להביא סיוע נוסף לסברא זו מדין המבואר בסי' קפח (סקט"ז ט) ג' שבירכו בהמ"ז ביומון ושכחו להזכיר רצה, וחרוין לברך אין צריכין זימון שנית ע"ש, ומשמע שגם בהמ"ז הראשון לא נפקע לגמרי.

2. כמבואר בסי' קפג סעיף יא, ובמשנ"ב (סקל"ז), ודוקא כשאכל בנהיגה, אבל אכל שלא בשעת הנהיגה, בכל אופן אסור להתחיל לנהוג ולברך בנהיגה כמפורש במשנ"ב שם.

3. כמבואר ביריד סי' רצו סעיף ב' שלא אסרו כלאי הכרם רק בורעים וירקות אבל באילנות מותר.

4. ושיעור החרקה, מגפן יחיד צריך להרחיק כשיעור אמה, וגם שלא יהא תחת ענפי הגפן, ואם יש חמש גפנים נטועין שני שורות זה כנגד זה ואחד יוצא כונן דינו ככרם, וצריך להרחיק ד' אמות.

5. כמבואר במס' ראש השנה (יד:).

| מזוזות בשיפוע הראש כלפי חוץ - וכן כשהיה למטה משליש העליון:

שאלה: אירע לי להיות במקום אחד וראיתי שמחוסר ידיעה קבעו המזוזות בשיפוע וראשו כלפי חוץ הבית, ולא כפי הדין שצריך לקבוע שיפוע ראש המזוזות כלפי פנים הבית, ורציתי לדעת אם צריך לעורר אותם לקבוע כפי הדין, והאם צריכים לברך כשמתקנים אותם כדון.

תשובה: יש מחלוקת האם צריך לקבוע שיפוע הראש כלפי פנים הבית או חוץ לבית,^א ולהלכה הוכרע שיש לקבוע כלפי פנים הבית, ומכל מקום אין צריך לברך שנית כיון שיש בזה מחלוקת, וגם מסתבר שאין בזה עיכוב בדיעבד בכל אופן.^ב

אבל אם קבעו המזוזות למטה משליש העליון, צריך להגביהו מיד כדי שיהא כולו תוך שליש העליון של

יא. כ"פ הרמ"א ביריד סי' רפט (סעיף ו) ומקורו במנהגי מהר"ל מזוהה (אות ג) ובתרומת הדשן (סי' נב), אבל בשני המקורות הובא דיעה להיפך.

יב. וכן בשו"ת רבי עקיבא יוסף שלעזינגער זצ"ל בעל לב העברי (יורד סי' רז) נשאל בשאלה זו, והעלה שם שבדיעבד אם נקבע הראש לצד חוץ אין צריך לחזור ולקבוע ע"ש, ועכ"פ מסתבר שאין בזה עיכוב בדיעבד.

בה.

למחרת באתי לבית חולים ואישרתי סופית את הניתוח. היא כבר הייתה מוכנה לניתוח כזכור. לפיכך מיד הוכנסה לחדר ניתוחים. ישבתי בחוץ ואמרת תהלים בציפייה לבשרה טובה.

בשלב אחר"צ יצא אלי הרופא ואומר לי "הכל בסדר. לאשתך הייתה דלקת בתוספתן, מה שנקרא בלשון העממית 'אפנדיציט'. כרתנו אותו וכעת היא תוכל להבריא".

שאלתי אותו בפליאה. "אם זה אפנדיציט מדוע לא ראו את זה בבדיקות. למה לא ידעתם מה יש לה. הרי כל ילד יודע שכאשר כואבת הבטן הימנית כאבים מאד חזקים זה אפנדיציט?"

ענה לי הרופא. "אסביר לך, כאשר התוספתן מודלק, הוא יוצא מהמקום, הוא זו הצידה ואז נוצר סביבו כיס מוגלה שמעלה מיד את ספירת הלוקוציטים בדם. התוצאה של חריגת התוספתן ממקומו היא כאבי תופת בצד הימני התחתון של הבטן. כשאדם כזה בא לבית החולים מגלים מיד את המחלה לפי ספירת הלוקוציטים הגבוהה שלו יחד עם מישוש הבטן, ואז כורתים מיד את המעי המודלק. כידוע לך מי שמעכב ניתוח כזה מסתכן בנפשו. המקום מתמלא במוגלה עד כדי סכנה להתפוצצות התוספתן, מה שיכול להיות אפילו קטלני!"

"אצל אשתך", הסביר הרופא. "התוספתן המודלק לא

בבד

דברי הגאון הצדיק
רבי יענקלע גלינסקי זצ"ל
במעמד סיום מסכת יומא בסדר עמוד היום מחזור ראשון
בהיכל בית מדרשו

למה ישוב יעקב אבינו
י"ד שנים בבית עבר?

מכאן
מקור
לסדר
עמוד
היום
שמש"מים
את הש"ס
בי"ד שנים

סיום
מסכת
יומא
התחלת
מסכת יומא
י"ד שנים
י"ד שנים

ועקב איש תם
ושב אהלים

בירורי הלכה שנתלבנו בשיעוריו של הגאון ר' ברוך יהודה היימליך שליט"א מו"צ בהעדה החרדית ומרבני קהילתנו הק'

האם מותר להתפלל מנחה - עם מנין שמתפללים ערבית ביום?

השאלה:

מי שבא לבית הכנסת ועדיין לא התפלל תפילת מנחה, ומצא ציבור שמתפללים ערבית ביום (אחר זמן פלג המנחה), וכן מי שנוהג להתפלל מנחה עד זמן דר"ת ורוצה להתפלל מנחה עם ציבור שמתפללים ערבית בזמן הגאונים, האם חשיב תפילה בציבור?

ההלכה:

יש בזה שלשה מהלכים: (א) יש סוברים דמקרי תפילה בציבור ממש. (ב) יש סוברים דלא מקרי תפילה בציבור ממש, אלא יש בזה מעלה של 'המתפלל בשעה שהציבור מתפללים', וכן משמע דעת המ"ב. (ג) ויש צד דגם אינו במעלה של בשעה שהציבור מתפללים, ולכן לכתחילה אין להתפלל באופן זה, אלא צריך לחפש מנין אחר. ואם אין לו מנין אחר לתפילת מנחה רק ציבור שמתפללים ערבית, ואח"כ יהיה לו מנין שני לתפילת ערבית בלילה, יצטרף להתפלל תפילת מנחה עם הציבור המתפללים ערבית, ותפילת ערבית יתפלל אח"כ כדינה עם הציבור בלילה, דלכו"ע יש בזה איזה חשיבות ועדיף מתפילה ביחידות.

בירור ההלכה:

"לא יתפלל אדם אלא עם הציבור":

כתב הטור (סימן צ') "לא יתפלל אדם אלא עם הציבור", וצריך לחזור עד מיל כדי להתפלל בעשרה" (ש"ע שם סיף ט"ז), וזהו תפילה בציבור כראוי.

ויש דין נוסף בתפילת הציבור ש"אם הוא אנוס שאינו יכול לבוא לבית הכנסת, יכוין להתפלל בשעה שהציבור מתפללים" (ש"ע שם סיף ט"ז), וודנו הפוסקים אם הוא דווקא בשעה שמתפללים הציבור שרגיל להתפלל עמהם או שכל שיש בעיר ציבור שמתפללים, חשיב בשעה שהציבור מתפללים.

וכתב המ"א (שם סיף י"ז) דמדברי הגמרא (ע"ז ד') מוכח דהמתפלל בביתו "בשעה שהציבור מתפללים" הוא דווקא אם מתפלל את התפילה שהציבור מתפלל, אבל "אם מתפלל מוסף בשעה שהציבור מתפלל שחרית לא מקרי בשעה שהציבור מתפלל".

"לא ימתין להתפלל מנחה בשעה שמתפללים ערבית":

אמנם מצינו שכתב המ"א (סימן רל"ז סיף ג') דאפילו בתוך בית הכנסת לא יתפלל תפילה אחרת מן הציבור, וז"ל "ואם בא לבית הכנסת בשעה שמתחילין ברכו (במקום שמתפללין תפילת ערבית מבעוד יום) והוא לא התפלל מנחה, יתפלל מנחה בעוד שהם קורין קר"ש ובכרותיה, ואח"כ יתפלל ערבית עם הציבור, ... אבל לא ימתין להתפלל מנחה בשעה שיתפלל ערבית, ולהתפלל אח"כ ערבית בלילה, דזה לא מקרי בשעה שהציבור מתפלל" כמו שכתבתי בשחרית ומוסף (סימן צ' סיף י"ז), וכ"ש במנחה ומעריב דסתי"א אהדרי".

וכ"ג גם הט"ז (סימן רל"ז סיף ג') "היאך נימא שיתפלל מנחה שלו עם הקהל, והלא לא יהיה לו שותפות, שהם תופסים אותו זמן לילה, שהרי מתפללים ערבית, והוא תופסו עדיין ליום, שהוא מתפלל מנחה".

חשיב כמו 'בשעה שהציבור מתפללים':

והוסיף המ"א (סימן רל"ז שם) מהלך שני: "ועוד דתפילה עם הציבור, חשיבא טפי מבשעה שהציבור מתפלל", פירוש, דאפילו אם יש מקום לומר דתפילה אחרת בביהכ"נ עם הציבור יש לה קצת חשיבות, כמו 'בשעה שהציבור מתפללים, מ"מ עדיף להתפלל ערבית עם הציבור, דהוי תפילה בציבור ממש, ממה שיתפלל מנחה עם ציבור המתפלל ערבית - שיהיה לו רק המעלה של 'תפילה בשעה שהציבור מתפללים', והו"ד במ"ב (סימן רל"ז סיף י"א).

כשמתפלל במנין בית הכנסת - הוי תפילה בציבור:

אמנם האליה רבה (סימן רל"ז סיף ו') חולק על מה שחידש המ"א, וסבירא ליה "דיש לחלק דווקא 'בשעה שהציבור מתפלל' לא הוי בתפילה אחרת, נלומד, המתפלל בביתו 'בשעה שהציבור מתפללים', אז אם מתפלל תפילה אחרת - אינו חשיב בשעה שהציבור מתפללים, אבל כשמתפלל ממש עמהם הוי כמתפלל עם הציבור".

והצ"ח (ברכות דף ו' ע"א) הוסיף לומר דגם המ"א עצמו שכתב דהמתפלל מוסף בשעה שהציבור מתפלל שחרית, לא מקרי בשעה שהציבור מתפללים, לא מיירי כשאינו מתפלל בבית הכנסת, אבל אם מתפלל עמהם בבית הכנסת גם המ"א מודה דמקרי "תפילה בציבור" ע"כ. והביאו בספר מגן גבורים (סימן צ' אלף המגן סיף י"ד) והמ"ב (סימן צ' סיף ל') פסק כדבריהם.

הרי המ"א מיירי היכא דבא לבית הכנסת:

והקשה בשו"ת מנחת יצחק (חלק ב' סימן קל"ב אות ב') "וחזית קשה ראיתי בצ"ח ... דהרי מיירי המג"א להדיא היכא דבא לבית הכנסת ומתפלל שם עמהם ... ומכל שכן דקשה על המ"ב דהביא דברי צ"ח להלכה וכו' וצ"ע" עיי"ש.

דעת המשנה ברורה:

והנה מפשטות דברי המ"ב (סימן צ' סיף ל') משמע דמקרי "תפילה בציבור ממש", [וכן הבין בשו"ת מנח"י (שם)], ויש שהעירו דהמעין בצ"ח במקור הדברים, מוכח דאין כוונתו דהוי תפילה בציבור ממש, דכתב דתפלתו נשמעת כמו המתפלל עם הציבור, וכ"כ בשו"ת חבצלת השרון (סימן ב').

אכן במ"ב בהלכות תפילת ערבית (סימן רל"ז סיף י"א, הובא לעיל) העתיק דברי המ"א לענין מי שבא לביהכ"נ שמתפללים בו ערבית, דמשמע דמתפלל בתוך ביהכ"נ, ואעפ"כ כתב דלא יתפלל תפילת מנחה עם ציבור המתפלל ערבית.

ועל כרחק לומר דהמ"ב סובר דאף דמתפלל עם הציבור בתוך בית הכנסת, לא חשיב כתפילה בציבור ממש.

ויו"ל בדרך אחרת, דהמ"ב סובר דיש חילוק בזה, דלהתפלל תפילת מנחה עם ציבור המתפללים ערבית גרע טפי, משום דתפילת מנחה השייכת ליום סותרת עצמה עם תפילת ערבית השייכת ללילה והוי תרתי דסתרי, ולכן אינו מצטרף עם תפילת הציבור, וכמ"ש הט"ז והמ"א (סימן רל"ז), ולכן סתם המ"ב דאין להתפלל באופן זה, אבל תפילות שחרית ומוסף דשני התפילות שייכים ליום, אפשר להתפלל תפילת שחרית עם ציבור המתפלל מוסף].

תפילה בציבור ממש:

מ"מ דעת כמה אחרונים לפסוק כפשטות דברי המ"ב, דהמתפלל שחרית בביהכ"נ שמתפללים מוסף - מקרי 'תפילה בציבור ממש', וכן הביא בשו"ת תשובות והנהגות (חלק ד' סימן ל"א) בשם מרן הגר"ח מבריסק ז"ע דלהלכה מקרי תפילה בציבור ממש.

דעת המנחת יצחק:

ובשו"ת מנחת יצחק (חלק ו' סימן ל"ח) משמע דבמקום צורך יש לסמוך להקל, וכתב דחשיב בשעה שהציבור מתפללים "ואולי גם תפילה בציבור", ואף שכתבתי לתמוה על הצ"ח - היינו על מה שהעמיס כן בדברי המ"א, אבל עכ"פ הא"ר סובר דחשיב תפילה בציבור, וגם בספר ישועות יעקב (סימן צ' סיף ה') חולק על עצם ראיית המ"א, ע"כ תו"ד.

סילוק ראיית המ"א:

[בספר ישועות יעקב (שם) כתב דאין ראיה מהגמרא (ע"ז שם) שהביא המ"א, דשם איירי דווקא ברה"ש שיש במוספין מלכיות וכו', כמ"ש רש"י שם כתב דהוא דווקא במוסף של רה"ש, עיי"ש, ובספר מגן גבורים (סימן צ' שלטי הגבורים סיף ו') כתב להפריך ראיית המ"א, ונוקט להלכה דאם מתפלל באותה שעה שהציבור מתפללים תפילה אחרת, חשיב בזמן שהציבור מתפללים, אלא דבגמ' לא החשיבו למוסף כמתפלל בזמן שהציבור מתפללים, כיון דאי אפשר שיתפלל הוא שחרית ומוסף בשעה שהציבור מתפלל שחרית לבד, "ואם מתפלל מוסף בשעה שהציבור מתפלל שחרית, אי"כ על כרחק התפלל חזא מינייהו או שחרית או מוסף בשעה שאין הציבור מתפלל, וכו'".

העולה לדינא:

ואף דיש חולקים על המ"א וסוברים דחשיב תפילה בציבור ממש, וגם בדברי המ"א עצמו כתבו כמה פוסקים דדעתו להקל אם מתפלל עם הציבור בתוך בית המדרש, מ"מ אי אפשר להתעלם מפשטות דברי המ"א שכתב דגם המתפלל בתוך בית המדרש אינו חשיב כלל תפילה בציבור, וגם אינו ברור לו דחשיב בזמן שהציבור מתפללים, וכן משמע דעת המ"ב דאינו חשיב כתפילה בציבור ממש, לכן לכתחילה יש להשתדל להתפלל במנין אחר.

ולכולי עלמא, אם אין לו מנין אחר לתפילת מנחה, ואח"כ יהיה לו לתפילת ערבית מנין בלילה, ימתין בתפילת מנחה להתפלל בשעה שהציבור מתפלל ערבית, ותפילת ערבית יתפלל אח"כ כדינה עם צבור בלילה" (מ"ב סימן רל"ז סיף י"א) דבוראי עדיף מלהתפלל ביחידות.